

ยกระดับการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*

The Researchers for the Community's Potential Development of Phranakhon Rajabhat University

¹นิษฐา หรุ่นเกษม และ จุฑาทิพย์ พหลภาคย์

¹Nitta Roonkaseam and Jutathip Paholpak

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

¹Faculty of Management Sciences, Phranakhon Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding author's Email: nitta@pnru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และ 2) เพื่อประเมินผลลัพธ์จากรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นการวิจัยกึ่งทดลองผ่านกิจกรรมการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ในระหว่างการดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย รวม 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสำรวจและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครได้รับการออกแบบจากข้อมูลการประเมินศักยภาพนักวิจัยชุมชนและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมเริ่มต้นจากโปรแกรมการพัฒนานักวิจัยทั้ง “ต้นทาง” “กลางทาง” และ “ปลายทาง” และ 2) ผลลัพธ์จากรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชน ส่งผลให้นักวิจัยชุมชนมีความเข้าใจในการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย รวมถึงความเข้าใจในการดำเนินโครงการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม ที่มากขึ้นกว่าเดิม และนักวิจัยชุมชนสามารถเขียนข้อเสนอโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมได้ จำนวน 16 โครงการ และได้ยื่นขอรับทุนสนับสนุนเรียบร้อยแล้ว

คำสำคัญ: การพัฒนา; ศักยภาพ; นักวิจัย; ชุมชน; มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

The objectives of this research paper are 1) to create a model for developing and raising the potential of researchers for the community of Phranakhon Rajabhat University and 2) to assess the results of the model for developing and raising the potential of researchers for the community of Phranakhon Rajabhat University. This research article is quasi-experimental research through activities to develop and enhance researchers' potential and participant observation during the workshop activities. The sample group used in the study was obtained using Voluntary Sampling with 24 people. The tools used for data collection were informal surveys and interviews.

The results showed that 1) A model for developing and raising the potential of researchers for the community was designed from the community researcher's potential assessment data and the literature review related to the research capacity development for Upstream, Midstream, and Downstream. And 2) as a result, the community researchers understand how to write research proposals, including a greater understanding of community-based research projects and community. As a result, the researchers can write a research proposal for 16 projects to improve the community's development, which has already been applied for funding.

Keywords: Development; Potential; Researchers; Community; Phranakhon Rajabhat University

บทนำ

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research : CBR) ในประเทศไทยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้เรียนรู้ ดำเนินการวิจัย และใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นในหลากหลายมิติ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับชุมชนและเกิดการพึ่งตนเองของชุมชนได้นั้น คนในชุมชนต้องเป็นผู้ลงมือทำ คือตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบ และบันทึกบทเรียนการทำงานเป็นระยะ ๆ เรียกว่าเป็นงานวิจัยในแบบใหม่หรือในทางวิชาการเรียกว่า กระบวนทัศน์ใหม่ของการวิจัยเพื่อชุมชน (Chinawong, 2011; Kaewtep, 2021) จากการทบทวนการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คณะผู้วิจัยพบว่า มีความพยายามดำเนินการขับเคลื่อนงานวิจัยตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานวิจัยแล้วผ่านโครงการ “หนึ่งคณะหนึ่งพื้นที่วิจัย” เพื่อสร้างนักวิจัยและงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร อีกทั้งพัฒนาระบบบริหารจัดการงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย โดยการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงในการดำเนินโครงการวิจัยในพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (Jakkorn et al. 2017)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทำให้ได้พบว่า นักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครส่วนหนึ่งยังต้องการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้ได้โจทย์วิจัยและปัญหาที่มาจากความต้องการของชุมชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตลอดจนการใช้เครื่องมือวิจัยชุมชนและกระบวนการวิจัยร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม คณะผู้วิจัยได้พบว่า การใช้พื้นที่รูปธรรมของชุมชนในรูปแบบห้องปฏิบัติการเรียนรู้ทางสังคม (Social Lab) นั้นจะส่งผลต่อการสร้างการเรียนรู้เรื่องการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับนักวิจัยได้ เนื่องจาก การลงพื้นที่ชุมชน ได้พูดคุยกับชุมชน จะทำให้นักวิจัยได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจต่อกระบวนการทำวิจัยเพื่อชุมชนมากยิ่งขึ้น

บทความวิจัยนี้จะนำเสนอผลการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะในการขับเคลื่อนชุมชนด้วยกระบวนการวิจัยผ่านโครงการวิจัย “การพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร” เพื่อให้อาจารย์มหาวิทยาลัยซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างคนและสร้างความรู้ ได้หันมาทำวิจัยแบบมีชุมชนมีส่วนร่วม อีกทั้งบูรณาการกับการเรียนการสอนและบริการวิชาการ เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ แก้ปัญหา หรือพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้จริงและมีความต่อเนื่อง และขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นจนกระทั่งประสบความสำเร็จได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. เพื่อประเมินผลลัพธ์จากรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยที่ทดลองผ่านกิจกรรมการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร หรือเรียกว่า “PNRU Model” และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในระหว่างการดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้วิธีการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือก “นักวิจัยชุมชน” ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย ในการคัดเลือกและคัดกรองผู้เข้าร่วมโครงการนั้น คณะผู้วิจัยใช้วิธีการประกาศรับสมัครเพื่อหาอาสาสมัครนักวิจัยชุมชนจากคณาจารย์ทุกคณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย (Voluntary Sampling) โดยมีเงื่อนไขสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการตรวจสอบคุณสมบัติของตนเอง ประกอบด้วย ต้องมีความสนใจจริงและมุ่งมั่นในการเข้าร่วมโครงการ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกครั้ง ไม่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร และหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยชุมชนที่ชุมชนมีส่วนร่วม

สำหรับรายชื่อวิทยุชุมชนผู้อาสาสมัครเข้าร่วมกระบวนการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 24 คน สังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 9 คน สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 6 คน สังกัดคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 5 คน สังกัดคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 3 คน และสังกัดวิทยาลัยการฝึกหัดครู จำนวน 1 คน

ผลจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า

ระยะเวลาในการทำงาน อาจารย์ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการมีระยะเวลาในการทำงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครมาแล้ว 1-5 ปี จำนวน 5 คน ระยะเวลา 6-10 ปี จำนวน 4 คน และระยะเวลาในการทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 15 คน

ประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมวิจัยร่วมกับชุมชน อาจารย์ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการมีประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมวิจัย/บริการวิชาการร่วมกับชุมชนหรือสังคม โดยมีความพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมวิจัย/บริการวิชาการร่วมกับชุมชนหรือสังคม แต่ยังไม่ได้นำไปดำเนินการ จำนวน 4 คน มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมวิจัยร่วมกับชุมชนหรือสังคม จำนวน 8 คน

การฝึกอบรมด้านงานวิจัยเพื่อชุมชน อาจารย์ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรมในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการเพื่อสังคม/งานวิจัยเพื่อชุมชน ทั้งที่จัดขึ้นเองภายใน หรือหน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัด จำนวน 18 คน และเคยได้รับการฝึกอบรมในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการเพื่อสังคม/งานวิจัยเพื่อชุมชน ทั้งที่จัดขึ้นเองภายใน หรือหน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัด จำนวน 6 คน

ขั้นตอนที่ 2 คณะผู้วิจัยสร้างรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุมชน อีกทั้งสนับสนุนให้นักวิจัยได้ตระหนักถึงบทบาทของนักวิจัยเพื่อรับใช้ชุมชนสังคม โดยกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติที่ได้จัดให้มีขึ้นนั้น ออกแบบจากข้อมูลการประเมินศักยภาพนักวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลลัพธ์จากรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยใช้แบบสำรวจกับนักวิจัยชุมชนผู้อาสาสมัครเข้าร่วมกระบวนการวิจัย จำนวน 24 คน

อีกทั้งงานวิจัยนี้ได้รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการวิชาการและจริยธรรมสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เลขที่โครงการ 64/02.10 ให้ไว้ ณ วันที่ 21 ธันวาคม 2563

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินผลรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ผลการวิจัย ดังนี้

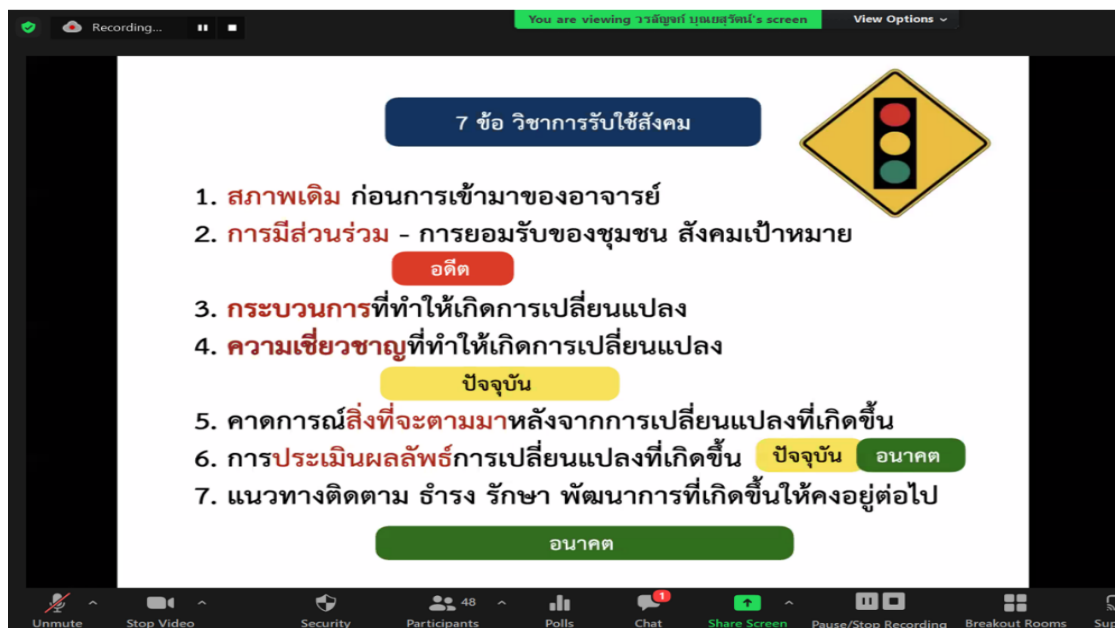

วัตถุประสงค์ที่ 1 คณะผู้วิจัยสร้างรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยเรียกชื่อว่า “PNRU Model” ตามชื่อย่อภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเพื่อให้จดจำได้ง่ายในกลุ่มนักวิจัยชุมชนอาสาสมัคร โดยกิจกรรมดังกล่าวมีพื้นฐานจากข้อมูลการประเมินศักยภาพนักวิจัยชุมชนโดยนักวิจัยมีส่วนร่วมในการสะท้อนประสบการณ์และความต้องการฝึกอบรมในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยชุมชน รวมถึงการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย เช่น งานวิจัยของ Evans (2012) ที่ระบุองค์ประกอบหลักสามประการที่จำเป็นต่อการพัฒนานักวิจัย เช่น การพัฒนาพฤติกรรม การพัฒนาทัศนคติ และการพัฒนาทางปัญญา ตลอดจนงานวิจัยของกาญจนา แก้วเทพ (Kaewtep, 2021) กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (Kaewtep et al. 2018) กาญจนา ทองทั่ว (Tongtua, 2016) กาญจนา ทองทั่ว และคณะ (Tongtua et al. 2013; 2018) ที่สะท้อนถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุมชน เป็นต้น

คณะผู้วิจัยออกแบบรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยชุมชน โดยทักษะที่นักวิจัยได้รับนั้นจะครอบคลุมถึงการพัฒนาข้อเสนอโครงการ การเก็บข้อมูลจากชุมชน และการสื่อสารผลการวิจัย จากนั้นจัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ นักวิจัยชุมชนผู้อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัยได้เรียนรู้ในระหว่างเดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม 2564 สำหรับกิจกรรมทั้งหมดนั้นใช้วิธีการฝึกอบรมออนไลน์เนื่องจากอยู่ในภาวะระบาดจากเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) สำหรับรายละเอียดของกิจกรรมเริ่มต้นจาก “ต้นทาง” “กลางทาง” และ “ปลายทาง” ดังนี้

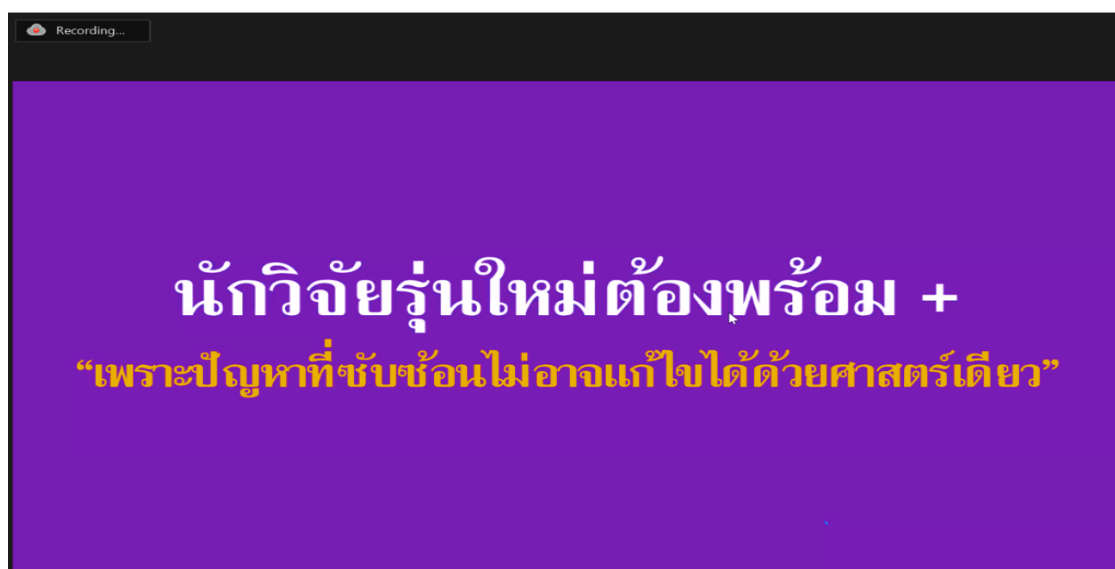
ต้นทาง: การพัฒนาโจทย์การวิจัย ประกอบด้วยกิจกรรมเพื่อพัฒนาต้นทุนความรู้เรื่องงานวิจัยรับใช้สังคม และกิจกรรมฝึกอบรมการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยโดยชุมชนมีส่วนร่วม

กิจกรรมพัฒนาต้นทุนความรู้เรื่องงานวิจัยรับใช้สังคม เป็นกิจกรรมออนไลน์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครในการทำงานวิจัยรับใช้สังคมในโครงการวิจัยการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยชุมชนแบบชุมชนมีส่วนร่วม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยมีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ นักวิจัยเข้าใจหลักการพื้นฐานของการทำงานวิจัยรับใช้สังคม รวมถึงหลักสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ หลักการร่วมคิดร่วมทำ (Partnership) หลักการผลประโยชน์ร่วม (Mutual benefit) หลักการใช้ความรู้ร่วมกัน (Scholarship) และหลักการสร้างผลกระทบต่อสังคม (Social impact) ดังรูปภาพที่ 1 ต่อไปนี้

รูปภาพที่ 1 การจัดกิจกรรมฝึกอบรมออนไลน์การพัฒนาต้นทุนความรู้เรื่องงานวิจัยรับใช้สังคม
ผู้บันทึกภาพ: ผู้วิจัย นิษฐา หรุ่นเกษม วันที่บันทึกภาพ: วันจันทร์ที่ 31 พฤษภาคม 2564

กิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย เป็นกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ "การเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยให้ได้ทุนวิจัย" มีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักวิจัยมีความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยที่สอดคล้องกับกรอบการวิจัยของแหล่งทุนวิจัยและได้รับงบประมาณในการวิจัย ตลอดจนหลักการและวิธีการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ในการรับใช้สังคมด้วยการวิจัย ดังรูปภาพที่ 2

รูปภาพที่ 2 การจัดกิจกรรมฝึกอบรมออนไลน์การพัฒนาต้นทุนความรู้เรื่องงานวิจัยรับใช้สังคม
ผู้บันทึกภาพ: ผู้วิจัย นิษฐา หรุ่นเกษม วันที่บันทึกภาพ: วันพฤหัสบดีที่ 1 กรกฎาคม 2564

กลางทาง: การสร้างเครื่องมือการวิจัยและการเก็บข้อมูลจากชุมชน ด้วยกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ "การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม"

กิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่นและชุมชนในลักษณะออนไลน์ โดยมีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักวิจัยได้เรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ทำความเข้าใจในแนวคิด/หลักการของเครื่องมือวิเคราะห์ชุมชน อีกทั้งเรียนรู้เครื่องมือวิเคราะห์ชุมชน ได้แก่ Time Line แผนที่รอบนอก-รอบใน ปฏิทินชุมชน องค์กรชีวิต ทำเนียบผู้รู้ และ Problem Solution ดังรูปภาพที่ 3

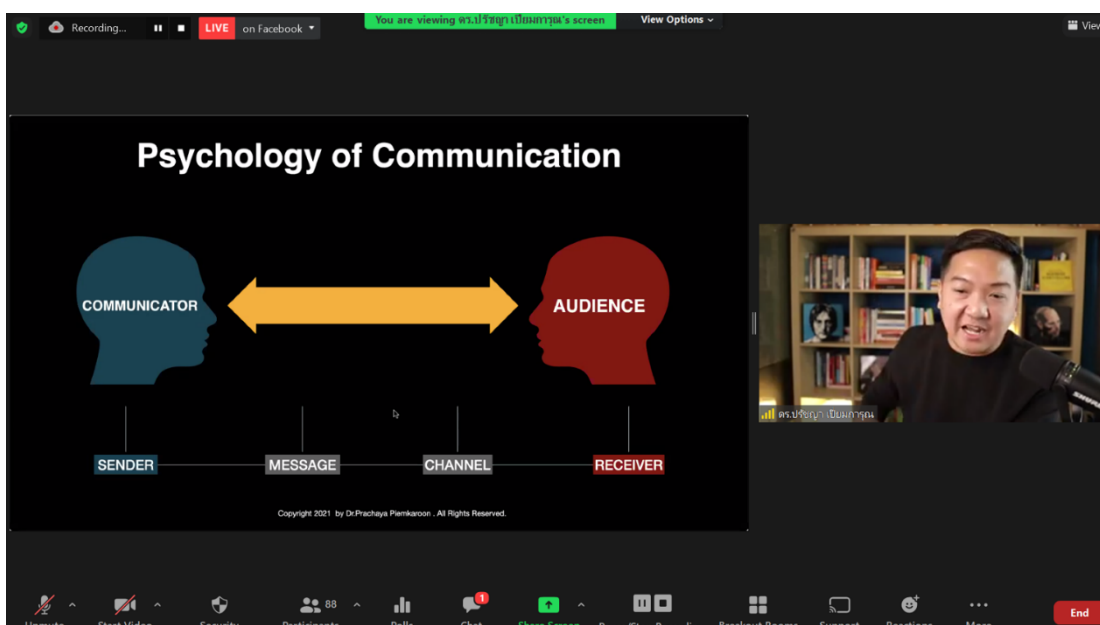
รูปภาพที่ 3 การจัดกิจกรรมฝึกอบรมออนไลน์กิจกรรมพัฒนาความรู้

และทักษะการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ผู้บันทึกภาพ: ผู้วิจัย นิษฐา หรุ่นเกษม วันที่บันทึกภาพ: วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

ปลายทาง: การสื่อสารผลงานวิจัยเพื่อขยายผลสู่สาธารณะด้วยการเรียนรู้วิธีการสื่อสารเพื่อขยายผลและส่งผ่านงานวิจัยสู่สาธารณะ

กิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะการสื่อสารผลงานวิจัย ดำเนินการร่วมกับโครงการวิจัยการสื่อสารผลงานวิจัยและการจัดการข่าวสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมฐานความรู้ สกสว. โดยมีเป้าหมายในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ นักวิจัยเข้าใจหลักการพื้นฐานของการสื่อสารผลงานวิจัย เพื่อให้ประชาชน ประชาคมวิจัย และผู้กำหนดนโยบาย รับรู้ข้อมูลผลการวิจัย สามารถผลักดันการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ให้ได้ตามเป้าหมายการรับใช้สังคม ดังรูปภาพที่ 4

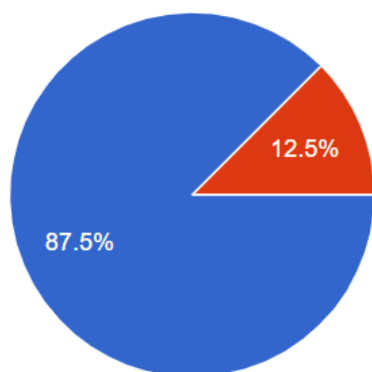

รูปภาพที่ 4 การจัดกิจกรรมฝึกอบรมออนไลน์กิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะการสื่อสารผลงานวิจัย
ผู้บันทึกภาพ: ผู้วิจัย นิษฐา หรุ่นเกษม วันที่บันทึกภาพ: วันจันทร์ที่ 23 สิงหาคม 2564

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยจากการสำรวจและสัมภาษณ์จากนักวิจัยชุมชนผู้อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัยทำให้พบว่า ผลลัพธ์จากรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คือ นักวิจัยชุมชนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยรายงานผลว่าตนเองมีความเข้าใจในการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย รวมถึงความเข้าใจในการดำเนินโครงการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมที่มากขึ้นกว่าเดิม และมีการวางแผนอนาคตในการดำเนินโครงการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมอีกด้วย ในส่วนของกิจกรรมการฝึกอบรมนั้น นักวิจัยชุมชนผู้อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัยให้ข้อมูลว่า มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมแต่ละครั้งมาก เนื่องจากหลักสูตรช่วยในการพัฒนาทักษะในการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย ทำให้มีโอกาสได้พบกับวิทยากรที่จะช่วยพัฒนาโครงร่างวิจัย ตลอดจนได้เครือข่ายนักวิจัยทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมฝึกอบรมผ่านหลักสูตรนี้อีกด้วย

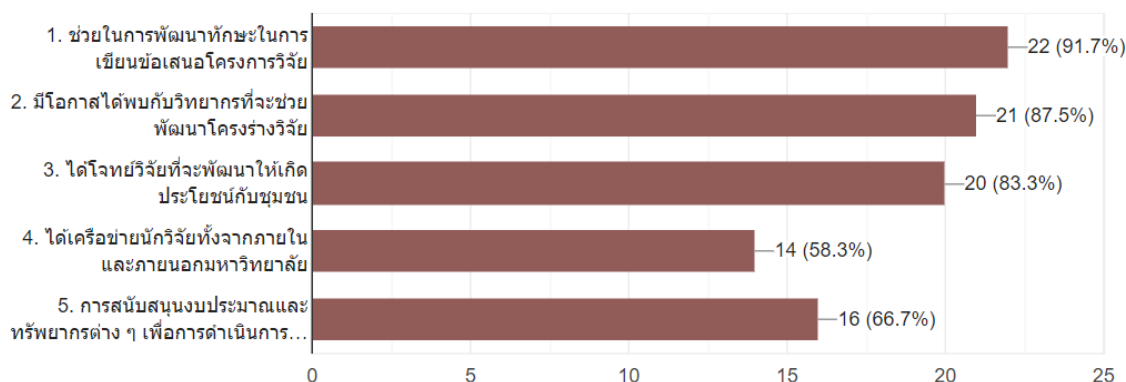
สำหรับนักวิจัยชุมชนที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในกิจกรรมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ

87.5 และความพึงพอใจในระดับมากรองลงมาคิดเป็นร้อยละ 12.5 ดังภาพแผนภูมิที่ 5

รูปภาพที่ 5 แผนภูมิแสดงความพึงพอใจของนักวิจัยชุมชนในกิจกรรม “PNRU Model”

นักวิจัยชุมชนที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการสะท้อนข้อมูลให้เห็นถึงข้อดีที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมในรายชื่อจากที่มากที่สุดไปถึงน้อยที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมนี้ช่วยในการพัฒนาทักษะในการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 91.1 มีโอกาสได้พบกับวิทยากรที่จะช่วยพัฒนาโครงร่างวิจัยคิดเป็นร้อยละ 87.5 รวมถึงได้โจทย์วิจัยที่จะพัฒนาให้เกิดประโยชน์กับชุมชนคิดเป็นร้อยละ 83.3 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการดำเนินการวิจัยคิดเป็นร้อยละ 66.7 และได้เครือข่ายนักวิจัยทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 58.3 ดังภาพแผนภูมิที่ 6

รูปภาพที่ 6 แผนภูมิแสดงข้อดีที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม “PNRU Model ของนักวิจัยชุมชน

“นำความรู้มาพัฒนาเป็นโจทย์การวิจัยและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เช่น การขออนุมัติวิจัย”

“ได้พัฒนาข้อหางานวิจัย ได้ความรู้เพิ่มเติมอย่างมากจากวิทยากรที่เก่ง มีประสบการณ์”

“สามารถประยุกต์กับการสำรวจพื้นที่ที่สนใจทำวิจัย แล้วนำมาสู่โครงการวิจัยได้ ซึ่งเมื่อก่อนทำไม่เป็นจริงๆ ต้องคอยไปถามผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยตลอดเลย ตอนนี้เขียนเองได้ และคาดว่าจะส่งขออนุมัติวิจัยภายนอก ถ้าได้ทุนวิจัยจากภายนอก ก็อยากจะไปเก็บข้อมูลร่วมกัน”

“พัฒนาในเรื่องของการมองและจับประเด็นงานวิจัย รวมถึงกระบวนการทำงานที่นักวิจัยกับชุมชนต้องเข้าใจร่วมกัน นอกเหนือจากนั้นคือยังทำให้มีความรู้สึกรักอยากช่วยให้ชุมชนได้พัฒนาจากศาสตร์ของนักวิจัยที่หลากหลาย”

“ได้รับความรู้ความเข้าใจ เห็นประสบการณ์และตัวอย่างในการทำวิจัยรับใช้สังคม การพัฒนาโจทย์วิจัย และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพในการทำวิจัยชุมชนได้อย่างตรงเป้าประสงค์”

ทั้งนี้ นักวิจัยชุมชนที่ได้รับความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการใน “PNRU MODEL” นี้ สามารถเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมได้จำนวนทั้งสิ้น 16 โครงการ แต่ละโครงการนั้นได้ยื่นขอรับทุนสนับสนุนเรียบร้อยแล้วโดยอยู่ในขั้นตอนของการรอประกาศผลการสนับสนุนทุนวิจัย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยในครั้งนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ว่าการสร้างปัจจัยเอื้อในการขับเคลื่อนการวิจัยและนวัตกรรมที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหาสำคัญและพัฒนาประเทศและชุมชนนั้น การพัฒนากำลังคน โดยเฉพาะการพัฒนา “นักวิจัยชุมชน” ของมหาวิทยาลัยเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นเร่งด่วน โดยเนื้อหาและกิจกรรมการพัฒนาและฝึกอบรมที่ควรมีเพื่อพัฒนานักวิจัยชุมชนนั้น อานำแนวทางปฏิบัติของ “PNRU MODEL” ที่คณะผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยเรียกชื่อว่า “PNRU Model” ตามชื่อย่อภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครไปประยุกต์ใช้ได้ อย่างไรก็ตาม กิจกรรมในการฝึกอบรมนั้นควรประกอบด้วย กิจกรรมการพัฒนาความรู้และทักษะการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลในช่วงกลางน้ำ ในขณะเดียวกันกับที่ช่วงปลายน้ำ ควรขยายหลักสูตรการสื่อสารผลงานวิจัยออกมาเป็นการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มชาวบ้าน/ชุมชนในพื้นที่ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางนโยบาย และกลุ่มผู้ใช้และขยายผลประโยชน์จากงานวิจัยทั้งจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นต้น รายละเอียดดังปรากฏในรูปภาพที่ 7

รูปภาพที่ 7 รูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยชุมชน หรือ “PNRU Model”

การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่จากโครงการวิจัยเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนสังคมที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้

กิจกรรมต้นน้ำ

- กิจกรรมพัฒนาต้นทุนความรู้เรื่องงานวิจัยรับใช้สังคม
- กิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย
- กิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะการบริหารจัดการโครงการวิจัย

กิจกรรมกลางน้ำ

กิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมปลายน้ำ

กิจกรรมพัฒนาความรู้และทักษะการสื่อสารผลงานวิจัย ทั้งนี้ อาจครอบคลุมถึงการสื่อสารผลงานวิจัยผ่านบทความวิจัยหรือบทความวิชาการ การสื่อสารผลงานวิจัยผ่านการจัดนิทรรศการ หรือการสื่อสารผลงานวิจัยผ่านสื่อมวลชน ทั้งในรูปแบบการเขียนข่าวประชาสัมพันธ์หรืออินโฟกราฟิก

สิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ เนื้อหาของกิจกรรมในการฝึกอบรมนั้นควรแบ่งโครงสร้างออกเป็นทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้ นักวิจัยได้เรียนรู้และทดลองปฏิบัติจริงในการออกแบบกระบวนการวิจัย เพื่อให้ นักวิจัยได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจต่อกระบวนการทำวิจัยเพื่อชุมชนมากยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากนั้นแล้ว แต่ละมหาวิทยาลัยควรพัฒนากลไกสนับสนุนในระดับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะงบประมาณการวิจัยในลักษณะของงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หรืองานวิจัยเพื่อรับใช้สังคมและท้องถิ่น ในอัตราส่วนที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงสร้างเงื่อนไขให้เกิดการบูรณาการงานวิจัยข้ามศาสตร์ เพื่อการพัฒนา ศักยภาพและคุณภาพของนักวิจัย ตลอดจนเพื่อพัฒนาพื้นที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง และควรนำข้อเสนอโครงการที่พัฒนาแล้วจากโครงการวิจัยนี้พิจารณาสนับสนุนทุนวิจัยภายในด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร หรือ “PNRU MODEL” เป็นรูปแบบหนึ่งของการเสริมพลังผ่านการออกแบบ และพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุมชน ผู้อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรดังกล่าวนี้เป็นทั้งยาถอนพิษและยา บำรุงกำลังปัญญาของนักวิจัยชุมชน (Kaewtep, 2021) โดยหลักสูตรที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากการ สังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของนักวิจัยชุมชนนี้เป็นการยกระดับและพัฒนาศักยภาพที่ครบวงจรเทียบเท่ากับตลอด เส้นทางของสายน้ำ หรือ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ นั่นคือ ต้นน้ำ เป็นการพัฒนาด้านทุนความรู้เรื่องงานวิจัย รับใช้สังคม และการพัฒนาทักษะการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย สำหรับกลางน้ำเป็นกิจกรรมการพัฒนา ความรู้และทักษะการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม และปลายน้ำ คือ การพัฒนาความรู้และทักษะการสื่อสาร ผลงานวิจัย

การฝึกอบรมเพื่อยกระดับนักวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับกรอบการพัฒนานักวิจัยของ Akerlind (2008) ที่มองว่าการพัฒนาทักษะทางการวิจัยของนักวิชาการนั้นสามารถพัฒนาได้ทั้งในช่วงเริ่มต้นของอาชีพ นักวิชาการในมหาวิทยาลัยเมื่อจะเริ่มต้นทำวิจัยหรือในระหว่างการศึกษาครั้งแรก โดยระยะของการพัฒนา ดังนี้ (1) เกิดความมั่นใจในฐานะนักวิจัย (2) เป็นที่ยอมรับในฐานะนักวิจัย (3) มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในฐานะนักวิจัย และ (4) กลายเป็นนักวิจัยที่ซับซ้อนมากขึ้นหรืองานของ John, and Creighton (2011) ที่บ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในโครงการ research opportunity programs ส่งผล

อย่างสำคัญต่อการปลูกฝังความเชื่อมั่นและความสนใจในการวิจัยของนักศึกษาผู้เข้าร่วมโครงการได้นอกเหนือจากนั้นแล้ว กิจกรรมใน “PNRU MODEL” หรือ รูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร” นี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jomprasert et al. (2017) ที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น โดยประกาศรับนักวิจัยเข้าร่วมโครงการและคัดเลือกนักวิจัยเข้าร่วมโครงการ พร้อมกับจัดเวทีเรียนรู้การพัฒนาโจทย์วิจัย โดยให้นักวิจัยนำเสนอร่างข้อเสนอเชิงหลักการเพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอโครงการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลลัพธ์จากรูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ส่งผลให้นักวิจัยชุมชนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยรายงานผลว่าตนเองมีความเข้าใจในการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย รวมถึงความเข้าใจในการดำเนินโครงการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมที่มากขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Duang-udom, and Yossakrai (2021) ที่ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง-รัตนโกสินทร์ด้วยกระบวนการพัฒนาโจทย์และการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยแบบบูรณาการ ได้พบว่าเมื่อนักวิจัยในโครงการได้ผ่านกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพจำนวน 74 คนแล้วนั้น นักวิจัยมีทักษะในการพัฒนาโจทย์วิจัยจากความต้องการในพื้นที่เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นแล้ว ในการเข้าร่วมโครงการนี้ยังสามารถพัฒนาพี่เลี้ยงผ่านการพิจารณาข้อเสนอโครงการ และนักวิจัยสามารถเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการได้อีกด้วย

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร” ได้แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยเพื่อชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ที่คณะผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นนั้น สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และเพิ่มทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครได้ อีกทั้งยังสามารถสนับสนุนให้นักวิจัยได้ตระหนักถึงบทบาทของนักวิจัยเพื่อรับใช้ชุมชนสังคม โดยกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติที่ได้จัดให้มีขึ้นนั้น ออกแบบจากข้อมูลการประเมินศักยภาพนักวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย

โดยรายละเอียดของกิจกรรมเริ่มต้นจาก “ต้นทาง” “กลางทาง” และ “ปลายทาง” ดังนี้

ต้นทาง: การพัฒนาโจทย์การวิจัย ประกอบด้วยกิจกรรมเพื่อพัฒนาต้นทุนความรู้เรื่องงานวิจัยรับใช้สังคม และกิจกรรมฝึกอบรมการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยโดยชุมชนมีส่วนร่วม

กลางทาง: การสร้างเครื่องมือการวิจัยและการเก็บข้อมูลจากชุมชน ด้วยกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ "การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม"

ปลายทาง: การสื่อสารผลงานวิจัยเพื่อขยายผลสู่สาธารณะด้วยการเรียนรู้วิธีการสื่อสารเพื่อขยายผลและส่งผ่านงานวิจัยสู่สาธารณะ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเป็นรูปแบบหนึ่งของการเสริมพลังการเรียนรู้และเพิ่มทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ดังนั้น ในระดับมหาวิทยาลัยควรให้การสนับสนุนโครงการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนำกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจากโครงการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและยกระดับศักยภาพนักวิจัยชุมชน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักวิจัยชุมชนมีการพัฒนาและยกระดับศักยภาพตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยชุมชน ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานวิจัยประเภทการวิจัย “รับใช้สังคม” อย่างเป็นรูปธรรมควบคู่ไปกับ “สร้างความเป็นเลิศทางวิจัยและวิชาการ” และมหาวิทยาลัยควรพัฒนากลไกสนับสนุนในระดับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะงบประมาณการวิจัยในลักษณะของงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ในอัตราส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ตลอดจนสร้างเงื่อนไขให้เกิดการบูรณาการงานวิจัยข้ามศาสตร์ เพื่อการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของนักวิจัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรเพิ่มการขับเคลื่อนงานวิจัยโดยบูรณาการงานวิจัยข้ามศาสตร์/ข้ามคณะ ในลักษณะของการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้วยการทดลองเชิงสังคม (Social Experiment) เพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของการแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นจากการขับเคลื่อนงานวิจัยรับใช้สังคมแบบข้ามศาสตร์/ข้ามคณะ

2.2 ควรวิจัยในประเด็นของการพัฒนาและยกระดับศักยภาพบทบาทของ “พี่เลี้ยงงานวิจัย” เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานวิจัยร่วมกันระหว่าง “พี่เลี้ยง” นักวิจัยของมหาวิทยาลัยและชุมชนพื้นที่

References

- Akerlind, G. S. (2008). Growing and developing as a university researcher. *High Educ*, 55, 241–254.
- Bray, R., & Boon, S. (2011). Towards a framework for research career development: an evaluation of the UK's vitae researcher development framework. *International Journal for researcher development*, 2(2), 99–116.
- Chinawong, K. (2011). *Research for local: communicate meaning through thought and experience* (Research Report). Chiang Mai: Office of Research Support Fund (Regional office).

- Duang-udom, W., & Yossakrai, K. (2021). Developing the potentials of community-based research from groups of Rajabhat Universities located in the central region- Rattakosin group with the process of developing research problems and integrated project proposal. *Chandrakasem Rajabhat University Journal of graduate School*, 16(1), 91–102.
- Evans, L. (2012). Leadership for researcher development: what research leaders need to know and understand. *Educational management administration & leadership*, 40(4), 423–435.
- Jakkorn, N. et al. (2017). The Development of Tourism Routes Based on Community Culture in Loei Province. *Academic Journal Phranakhon Rajabhat University*, 12(1), 139-150.
- John, J., & Creighton, J. (2011). Researcher development: The impact of undergraduate research opportunity programmes on students in the UK. *Studies in Higher Education*, 36(7), 781–797.
- Jomprasert, T. et al. (2017). *Developing researcher potential and proposal of a research project for local communities of the Northern Rajabhat University group* (Research Report). Bangkok: Research Support Fund Office.
- Kaewtep, K. (2021). *Reinforcement and local research* (Research Report). Chiangmai: Foundation of the Local Research Institute.
- Kaewtep, K. et al. (2018). *Innovation for community reinforcement with the instrument for analysis and synthesis of local research: A case of the coordinating center for local research in Samutsongkram* (Research Report). Bangkok: Research Support Fund Office.
- Tongtua, K. (2016). *Decoding the lessons, experience, supporters of academic research* (Research Report). Ubon Ratchathani: Office of the Research Support Fund.
- Tongtua, K. et al. (2013). *Model in mobilizing and supporting the local research: A case study of Ubon Ratchathani Rajabhat University* (Research Report). Ubon Ratchathani: Research Support Fund Office.
- Tongtua, K. et al. (2018). *The project of the local research to the higher education institute in Ubon Ratchathani Province* (Research Report). Ubon Ratchathani: Research Support Fund Office.